

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Кафедра військового права

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Міжнародне гуманітарне право»

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус навчальної дисципліни – за вибором курсанта (студента)

Рік набору – 2021

Харків 2022

Робоча програма навчальної дисципліни «Міжнародне гуманітарне право» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2022. 21 с.

Розробники:

Сенаторова Оксана Василівна, кандидатка юридичних наук, доцентка
Червякова Оксана Вікторівна, кандидатка юридичних наук

Затверджено на засіданні кафедри військового права
(протокол № 14 від 24.06.2021 р.)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями) затверджено на засіданні
кафедри військового права
(протокол № 11 від 21.06.2022 р.)

Начальник кафедри – полковник Бридня Єгор Олександрович

Зміст

1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Очікувані результати навчання.....	6
3. Зміст програми навчальної дисципліни.....	9
4. Обсяг і структура навчальної дисципліни.....	12
5. Форми педагогічного контролю та засоби оцінювання результатів навчання	12
6. Критерії оцінювання результатів навчання.....	12
7. Педагогічний контроль для здобувачів вищої освіти денної форми навчання.....	15
8. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни.....	16

1. Опис навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Міжнародне гуманітарне право» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми «Право» другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право»

Найменування показника	Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Дидактична структура навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 2,0	Галузь знань – 08 «Право»	За вибором курсанта (студента)
Кількість модулів – 2	Спеціальність – 081 «Право»	Рік підготовки: 2021-2022
Загальна кількість годин – 60	Рівень освіти – другий (магістерський)	Семестр 1-2
Тижневих годин: аудиторних – 2, самостійної роботи курсанта (студента) – 2.		Лекції - 12 год. Практичні / семінарські заняття - 18 год. Самостійна робота - 30 год.
		Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (диференційований залік)

Мета навчальної дисципліни – надати курсантам (студентам) знання про історичний розвиток, основні поняття і правову основу МГП; усвідомлення ними взаємозв'язку та відмінностей між МГП та іншими галузями міжнародного права; засвоєння методів кваліфікації і класифікації збройних конфліктів та відокремлення їх від ситуацій насильства (масових заворушень/терактів), а також визначення застосовних до них правових режимів; отримання ґрунтовних знань щодо принципів МГП, обмежень і заборон щодо засобів (зброя) і методів (військова тактика) ведення війни, режиму окупації і захисту осіб, що не беруть або припинили брати участь у збройній боротьбі. Головною ціллю курсу є формування у курсантів (студентів) навичок аналізу нормативних актів, судових рішень і академічних теорій та

застосування їх до конкретних ситуацій, що виникають в ході збройних конфліктів.

Завдання:

отримання знань курсантами (студентами) про основні концепції МГП;

отримання навичок кваліфікації збройних конфліктів та відрізнення їх від суміжних ситуацій;

отримання знань про заборонену зброю і тактику ведення війни, правовий режим окупації, правовий режим захисту осіб, що не беруть або припинили брати участь у збройних конфліктах;

отримання знань про статус і принципи діяльності Міжнародного комітету Червоного Хреста;

ознайомлення з правовими зобов'язаннями України в сфері МГП, основними нормами щодо притягнення до відповідальності за порушення норм МГП та пов'язану з цим діяльність міжнародних кримінальних судів;

формування вмінь та навиків практичного застосування норм міжнародних договорів, звичаїв, судових рішень, академічних праць у сфері МГП;

формування навиків визначення порушень норм МГП в тій чи іншій практичній ситуації та здатності для самостійного опанування проблематики дисципліни.

Пререквізити: «Міжнародне право», «Право міжнародних договорів».

Кореквізити: «Особливості проходження військової служби», «Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та юридична практика», «Запобігання злочинам у військовій сфері», «Міжнародно-правове співробітництво у військовій сфері».

Постреквізити: -

2. Очікувані результати навчання

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

РН 1.	Здатність відслідкувати етапи розвитку МГП і міжнародної кримінальної юстиції, виокремити визначальні події та найважливіші правові акти
РН 2.	Здатність продемонструвати спільні риси та відмінності між МГП та іншими спорідненими галузями міжнародного права: правом прав людини, правом миру і безпеки, міжнародним кримінальним правом
РН 3.	Здатність демонструвати концептуальні знання принципів гуманності, пропорційності, військової необхідності в контексті збройних конфліктів
РН 4.	Здатність розрізнити збройний конфлікт і масові заворушення / спорадичні акти насильства, теракти, а також розрізнити міжнародний і неміжнародний збройні конфлікти
РН 5.	Здатність на основі фактажу кваліфікувати ознаки «ефективного» і «загального» контролю з боку держави за діями іррегулярних організованих збройних груп, незаконних формувань, що воюють на території іншої держави
РН 6.	Здатність аналізувати основні джерела МГП, правильно застосовувати їх для розв'язання практичних задач і написання письмових робіт, під час дебатів і рольових ігор
РН 7.	Уміння відокремлювати заборонені методи ведення війни, акти тероризму щодо цивільного населення тощо, від правомірних методів ведення збройної боротьби
РН 8.	При вирішенні практичних задач та в контексті рольових ігор виявляти здатність розмежування об'єкти на військові та цивільні, а також відрізняти комбатантів / учасників неміжнародних збройних конфліктів і тих, хто не бере або припинив брати участь у воєнних діях
РН 9.	Здатність використовувати інструменти правового захисту осіб, що потребують допомоги в контексті збройних конфліктів – поранених, хворих, осіб, що зазнали корабельної аварії, військовополонених, цивільного населення
РН 10.	Здатність продемонструвати розуміння засад відповідальності військових командирів і начальників, а також природу імунітетів глав держав і посадових осіб в контексті відповідальності за воєнні злочини
РН 11.	Здатність охарактеризувати специфіку зобов'язань України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом в контексті поданих заяв за ст. 12(3) Римського Статуту
РН 12.	Володіння навиками самостійного опанування проблематики МГП за допомогою інформаційних технологій, баз даних Міжнародного комітету Червоного Хреста, Міжнародного кримінального суду, Верховної Ради України тощо

Викладання навчальної дисципліни забезпечує формування у здобувача вищої освіти загальних і спеціальних компетентностей та досягнення результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти відповідної спеціальності та освітньо-професійною програмою «Право», а саме:

Загальних компетентностей:

ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою у професійній сфері як усно, так і письмово.

ЗК9. Здатність працювати в міжнародному середовищі.

ЗК1.1. Здатність вирішувати проблеми інноваційного характеру.

ЗК1.2. Здатність оцінювати та підтримувати якість результату професійної і соціальної діяльності.

ЗК1.4. Здатність здійснювати медіацію в професійній діяльності.

Спеціальних компетентностей:

СК1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.

СК3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.

СК4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України.

СК6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.

СК12. Здатність розвивати та утверджувати етичні стандарти правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності правника.

СК1.2. Здатність демонструвати знання й розуміння правових систем в умовах глобалізації

СК1.3. Здатність розрізняти принципи інститутів публічного і приватного права в юридичній діяльності

СК1.5. Здатність вирішувати колізійні проблеми правового регулювання суспільних відносин

Програмних результатів навчання:

ПРН2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами.

ПРН3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.

ПРН4. Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки.

ПРН5. Вільно спілкуватися правничою іноземною мовою (однією з офіційних мов Ради Європи) усно і письмово.

ПРН7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.

ПРН10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.

ПРН12. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу.

ПРН15. Мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування.

ПРН1.2. Демонструвати знання й розуміння проблематики глобалізації в контексті розвитку сучасних правових систем.

ПРН1.3. Аналізувати механізми публічно-правового і приватно-правового регулювання в юридичній практиці.

ПРН 1.4. Характеризувати особливості інноваційної діяльності та інноваційного менеджменту у правовій сфері.

3. Зміст програми навчальної дисципліни

Модуль 1. МГП як галузь міжнародного права, імплементація норм.

МГП: розвиток, поняття, предмет, джерела, принципи. Історичний розвиток МГП. Зародження в древності, розвиток у середньовіччі, кодифікація з кінця XIX до кінця XX століття, вплив міжнародної кримінальної юстиції на розвиток МГП, сучасні виклики МГП: тероризм, асиметричні / опосередковані конфлікти, приватизація війни, нові технології ведення бойових дій (кібервійна, дрони). Поняття та предмет регулювання МГП як галузі міжнародного права. Джерела МГП: звичаєве право, основні групи договорів, загальні принципи права, рішення міжнародних судів, доктрина і м'яке право (Коментарі МКЧХ, документ Монтрю, Таллінський посібник по кібервійні тощо). Основоположні принципи МГП (гуманності, військової необхідності, пропорційності, розмежування військових і цивільних об'єктів, воюючих і невоюючих. Застереження Мартенса.

МГП і споріднені галузі, що застосовуються одночасно, проте різняться: право миру і безпеки, право прав людини і міжнародне кримінальне право. Поняття агресії, правомірного застосування сили, відмінність між *jus ad bellum* / *jus contra bellum* (нормами щодо законності застосування сили) та *jus in bello* (нормами, що застосовуються під час війни – МГП). Права людини і війна, звуження прав людини під час збройних конфліктів.

Поняття і види збройних конфліктів. Поняття збройного конфлікту, хто визначає існування збройного конфлікту, кореляція термінів війна, збройний конфлікт і окупація. Ситуації, що не охоплюються МГП: масові заворушення, окремі акти насильства. Міжнародний збройний конфлікт: ознаки, сторони, правовий режим. Неміжнародний збройний конфлікт: ознаки, сторони, правові режими і типологія: критерії організованості збройних груп, інтенсивності конфлікту і контролю над територією. Головні відмінності правових режимів міжнародного і неміжнародного збройних конфліктів.

Опосередкований (ргоху) збройний конфлікт, концепція контролю з боку іншої держави за діями іррегулярних збройних формувань: Нікарагуа, справа

Тадіча, Кіпр проти Туреччини. Правова кваліфікація збройного конфлікту на території України.

Імплементация норм МГП. Міжнародний і внутрішньодержавні механізми імплементации норм МГП. Обов'язок воюючих дотримуватись норм МГП. Судові і несудові засоби (Комісії зі встановлення фактів) дотримання норм МГП, шляхи до примирення. Роль ООН в імплементации норм МГП: види миротворчих операцій, операції примусу до миру.

Міжнародний Рух Червоного Хреста, його складові і принципи діяльності. Міжнародний комітет Червоного Хреста: правовий статус, діяльність під час збройних конфліктів та у мирний час. Правова основа використання емблем червоного хреста, червоного півмісяця та червоного кристалу.

Імплементация МГП в Україні. Законодавство України щодо регламентации збройних конфліктів та притягнення до відповідальності за порушення норм МГП.

Модуль 2. Правила ведення збройної боротьби і відповідальність за їх порушення.

Категорії учасників / неучасників збройних конфліктів. Військові та цивільні об'єкти. Заборонені засоби і методи ведення війни.

Принцип розмежування воюючих і невоюючих, складнощі в сучасних конфліктах. Поняття безпосередньої участі в бойових діях. Статус терористів, відсутність поняття «незаконних військових комбатантів» в МГП. Правовий статус і категорії комбатантів. Особливий статус розвідників, добровольців, парламентарів, військових радників та приватних військових; статус найманців, шпигунів.

Військові та цивільні об'єкти. Заборонені засоби і методи ведення війни. Поняття військових та цивільних об'єктів. Засоби попередження перед і під час нападу. Система захисту культурних цінностей у МГП. Заборонені методи (військова тактика) ведення збройної боротьби. Заборонені засоби (види зброї)

ведення військових дій. Застосування інформаційних технологій під час війни: кібератаки, дрони.

Захист жертв збройних конфліктів. Захист поранених, хворих та осіб, що зазнали аварії на морі. Захист медичного і духовного персоналу. Правове регулювання статусу осіб, що загинули і пропали без вісті.

Правовий статус військовополоненого. Статус полонених в збройному конфлікті неміжнародного характеру та опосередкованому конфлікті.

Захист цивільного населення в період збройних конфліктів. Правовий режим окупації, права і обов'язки контролюючої влади щодо цивільного населення окупованої території. Захист біженців та внутрішньо-переміщених осіб. Гуманітарна допомога під час збройних конфліктів.

Відповідальність за серйозні порушення норм МГП. Відповідальність держав за порушення норм МГП, її форми: реституція, компенсація, сатисфакція. Відповідальність фізичних осіб за міжнародні злочини у міжнародних і національних юрисдикціях.

Поняття, види і елементи міжнародних злочинів. Поняття, елементи і види воєнних злочинів. Відповідальність командирів та інших начальників за вчинення міжнародних злочинів. Загальні обов'язки командування щодо підготовки воєнних операцій.

Міжнародний кримінальний суд: судоустрій, юрисдикція, процедура провадження, співробітництво з державами. Юрисдикція Міжнародного кримінального суду щодо України. Відповідальність за воєнні злочини за національним правом України та інших держав. Принципи кримінальної юрисдикції і правова допомога у кримінальних справах.

4. Обсяг і структура навчальної дисципліни

№ п/п	Дата проведення (згідно розкладу)	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
			Усього	У тому числі		
				Лекції	Практичні заняття, семінарські заняття, колоквіум тощо	Самостійна робота
1.		Модуль 1. МГП як галузь міжнародного права, імплементація норм				
		Тема 1. МГП: розвиток, поняття, предмет, джерела, принципи.	6	2	2	2
		Тема 2. Поняття і види збройних конфліктів	8	2	2	4
		Тема 3. Імплементація норм МГП.	6		2	4
		<i>Разом</i>	<i>20</i>	<i>4</i>	<i>6</i>	<i>10</i>
2.		Модуль 2. Правила ведення збройної боротьби і відповідальність за їх порушення.				
		Тема 4. Категорії учасників / неучасників збройних конфліктів.	8	2	2	4
		Тема 5. Військові та цивільні об'єкти. Заборонені засоби і методи ведення війни.	8	2	2	4
		Тема 6. Захист жертв збройних конфліктів.	10	2	4	4
		Тема 7. Відповідальність за серйозні порушення норм МГП.	14	2	4	8
		<i>Разом</i>	<i>40</i>	<i>8</i>	<i>12</i>	<i>20</i>
		Усього годин / кредитів ECTS	60/2,0	12	18	30

5. Форми педагогічного контролю та засоби оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Міжнародне гуманітарне право» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань включає:

контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів:

усне/письмове опитування, експрес-опитування, вирішення практичних завдань, участь у розробці кейсу, підготовка презентації, есе, реферату тощо. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента у вивченні поточного матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5);

контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі колоквіумів.

Обов'язковою формою самостійної роботи студентів є підготовка індивідуальної підсумкової письмової роботи. Максимальна кількість балів за результатами захисту індивідуальної підсумкової письмової роботи – 20 балів.

Формою підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є диференційований залік. Мінімальна кількість балів для отримання диференційованого заліку – 60 балів.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів:

Поточний контроль					Підсумкова оцінка знань (диференційований залік)
Модуль № 1		Модуль № 2		Самостійна робота студентів	
п/з	Колоквіум	п/з	Колоквіум		
max 30	max 10	max 30	max 10	max 20	max 100

6. Критерії оцінювання результатів навчання

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному занятті	Max 5	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки.
	4	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки.
	3	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Колоквіум	Max 10	Результати опрацювання матеріалу високі, можлива незначна кількість несуттєвих помилок.
	5	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.

Індивідуальна підсумкова письмова робота	Max 20	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри. Робота не містить методологічних помилок, є посилання на джерела та власні висновки. При захисті продемонстровані глибокі знання теми, а також доведеність висновків, позицій, класифікацій тощо.
	15	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри. Робота містить незначні методологічні помилки, є посилання на джерела, є власні висновки. При захисті продемонстровані достатні знання теми, а також доведеність висновків, позицій, класифікацій тощо.
	10	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри, але з незначними помилками. Робота містить методологічні та змістовні помилки, є посилання на джерела, є власні висновки. При захисті продемонстровані достатні знання теми, але виникли проблеми з аргументації окремих понять та суджень у роботі, доведеність висновків.
	5	Робота оформлена з помилками та порушеннями кафедральних вимог щодо форми роботи. Робота містить методологічні та змістовні помилки, використано недостатню кількість джерел для обґрунтування дослідження та висновків. При захисті виникли труднощі щодо розкриття змісту теми, наведення аргументів стосовно окремих положень роботи та обґрунтованості і доведеності висновків.
	Min 0	Робота оформлена неналежним чином, без посилання на джерела та містить методологічні помилки. При захисті автор роботи не може продемонструвати знання з обраної теми, навести аргументацію понять та здійснити аналіз інформації. Робота виконана з порушенням вимог академічної доброчесності.
Диференційований залік	100	1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, у тому числі орієнтація в основних наукових доктринах і концепціях навчальної дисципліни. 2. Засвоєння основної та додаткової літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з навчальної дисципліни й використання отриманих знань у практичній роботі.
	90	1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Засвоєння основної літератури та знайомство з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
	85	1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповіді суттєвих помилок. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою.
зараховано		

		3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
	75	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Помилки й суттєві неузгодженості у відповіді на заліку за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача.
	70	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Ознайомлення з основною літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Помилки у відповіді на заліку за наявності знань для усунення найсуттєвіших помилок за допомогою викладача.
	60	1. Прогалини в знаннях з певних частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Наявність помилок у відповіді на питання на заліку.
не зараховано	55	1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни.

7. Педагогічний контроль для здобувачів вищої

Шкала підсумкового педагогічного контролю

Оцінка ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Сума балів за всі види навчальної діяльності
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90 - 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80 - 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 - 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70 - 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 - 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	35 - 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		1 - 34

8. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Нормативно-правові акти:

1. Гаазькі конвенції 1899 р. і 1907 р.
 - Декларація про невикористання куль, що легко розгортаються чи спліскуються від 29.07.1899 р.
 - Декларація про невикористання снарядів, що мають єдиним призначенням розповсюджувати задушливі та шкідливі гази від 29.07.1899 р.
 - Декларація про заборону метання снарядів та вибухових речовин з повітряних куль від 18.10.1907 р.
 - I Гаазька конвенція про мирне вирішення міжнародних спорів від 18.10.1907 р.
 - II Гаазька конвенція про обмеження у застосуванні сили при стягненні за договірними борговими зобов'язаннями від 18.10.1907 р.
 - III Гаазька конвенція про відкриття воєнних дій від 18.10.1907 р.
 - IV Гаазька конвенція про закони і звичаї суходільної війни від 18.10.1907 р.
 - V Гаазька конвенція про права і обов'язки нейтральних держав і осіб у випадку сухопутної війни від 18.10.1907 р.
 - VI Гаазька конвенція про становище ворожих торгових суден при початку воєнних дій від 18.10.1907 р.
 - VII Гаазька конвенція про обертання торгових суден на судна військові від 18.10.1907 р.
 - VIII Гаазька конвенція про постановку підводних мін, що автоматично вибухають від зіткнення від 18.10.1907 р.
 - IX Гаазька конвенція про бомбардування морськими силами під час війни від 18.10.1907 р.
 - XI Гаазька конвенція про деякі обмеження у використанні права захоплення у морській війні від 18.10.1907

- XIII Гаазька конвенція про права і обов'язки нейтральних держав у випадку морської війни від 18.10.1907

2. Женевські конвенції про захист жертв війни від 12 серпня 1949 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/114a-03#> :

- Конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях

- Конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії зі складу збройних сил на морі

- Женевська конвенція про поводження з військовополоненими

- Конвенція про захист цивільного населення під час війни

3. Додаткові протоколи до Женевських конвенцій про захист жертв війни від 12 серпня 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#:

- Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 р.

- Додатковий протокол Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру (Протокол II), від 8 червня 1977 р.

- Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується прийняття додаткової відмітної емблеми (Протокол III), від 8 грудня 2005 р.

4. Конвенція про запобігання злочину геноциду і покарання за нього 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_155#

5. Конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту від 14 травня 1954 р. і два додаткові протоколи до неї. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_157#

6. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#

- Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах від 25 травня 2000 р. (набув чинності для України 11.07.2005 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_795#

7. Протокол про заборону застосування на війні задушливих, отруйних або інших подібних газів та бактеріологічних засобів від 17 червня 1925 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_198#

8. Конвенція про заборону розробки, виробництва та накопичення запасів бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї та їх знищення від 10 квітня 1972 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_054#

9. Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та про її знищення від 13 січня 1993 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_182#

10. Міжнародна конвенція про боротьбу з вербуванням, використанням, фінансуванням і навчанням найманців від 4 грудня 1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_103#

11. Конвенція про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають не вибіркочу дію від 10 жовтня 1980 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_266#

- Поправка до статті 1 Конвенції про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають не вибіркочу дію від 10 жовтня 1980 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_266#

- Протокол про невиявлювані осколки (Протокол I) від 10 жовтня 1980 р.

- Протокол про заборону або обмеження застосування мін, мін-пасток та інших пристроїв (Протокол II) від 10 жовтня 1980 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_310#

- Протокол про заборону або обмеження застосування запалювальної зброї (Протокол III) від 10 жовтня 1980 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_266#

- Протокол про засліплюючу лазерну зброю (Протокол IV) від 13 жовтня 1995 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_894#

- Протокол про вибухонебезпечні залишки війни (Протокол V) від 28 листопада 2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c78#

12. Конвенція про незастосування строків давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства від 26 листопада 1968 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_168#

13. Конвенція про заборону військового або будь-якого ворожого використання засобів впливу на природне середовище від 10 грудня 1976 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_258#

14. Договір про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_098#

15. Угода про першочергові заходи щодо захисту жертв збройних конфліктів від 24 вересня 1993 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_037#

16. Договір про заборону розміщення на дні морів і океанів та в його надрах ядерної зброї та інших видів від 11 лютого 1971 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_385#

17. Конвенція про заборону застосування, накопичення запасів, виробництва і передачі протипіхотних мін та про їхнє знищення від 18 вересня 1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_379#

18. Договір про торгівлю зброєю від 2 квітня 2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1483-13#>

19. Дублінська конвенція по касетним боеприпасам 2008 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_k20#

20. Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України. {Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства оборони № 514 від 10.10.2018}. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17#Text>

Основна література:

1. Процес прийняття рішень під час бойових дій. Додаткове видання. Міністерство оборони України, Міжнародний комітет Червоного Хреста. 2018. URL: <https://www.mil.gov.ua/content/books/process0808.pdf>
2. Кодекс поведінки військовослужбовців Збройних Сил України. Посібник для військовослужбовців Збройних сил України. URL: https://www.mil.gov.ua/content/pdf/Code_of_Conduct_for_Military_Personnel.pdf
3. Нільс Мельцер. [Міжнародне гуманітарне право: загальний курс](#). – МКЧХ, 2021. 398 с.
4. Імплементація норм міжнародного гуманітарного права на національному рівні в Україні. 2020 р. URL: <https://www.asser.nl/media/794858/2021-the-domestic-implementation-of-ihl-in-ukraine-updated-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf>
5. Звичаєві норми міжнародного гуманітарного права / передм. Т.Р.Короткий, Є.В. Лук'янченко ; вступ. стаття М.М. Гнатовський. Одеса : Фенікс, 2017. 40 с. URL: http://fsfr.org/wp-content/uploads/2017/06/Zvich_Normi.pdf
6. Звичаєве міжнародне гуманітарне право. Норми. URL: https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/ukr-irrc_857_henckaerts.pdf

Додаткова література:

7. Cherviakova O. Ensuring national security in a conflict society: processes and mechanisms of transitional justice: Scientific approaches in jurisprudence: collective monograph / Lohvinenko M., Kordunian I., etc. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch, 2020. 213 p. P. 109-116. Available at : DOI-10.46299/ISG.2020.MONO.LEGAL.III.
8. Cherviakova O., Mekheda V. Violations of the laws or customs of war under military law: comparative analysis of international and internal legislation of Ukraine. Problems of Legality (ISSN 2414-990X). 2021. Issue 152. P. 8-18. URL:

<http://plaw.nlu.edu.ua/article/view/223328/226912>. DOI: 10.21564/2414-990X.152.223328

9. Dieter Fleck (ed.), *The Handbook of International Humanitarian Law*, third edition. Oxford University Press, 2014. URL: <https://global.oup.com/academic/product/the-handbook-of-international-humanitarian-law-9780198847960?cc=de&lang=en&>

10. UK Ministry of Defence, [The Manual of the Law of Armed Conflict](#). – Oxford University Press, 2005. 668 с.

11. [US Department of Defence Law of War Manual](#), June 2015. 1204 с.

12. Kretzmer D. Targeted Killing of Suspected Terrorists: Extra-Judicial Executions or Legitimate Means of Defence? [Електронний ресурс] / David Kretzmer. *The European Journal of International Law* Vol. 16 no.2. 2005. URL: <http://www.ejil.org/pdfs/16/2/292.pdf>

13. Нильс Мельцер. [Непосредственное участие в военных действиях](#). Руководство по толкованию понятия в свете международного гуманитарного права. М.:МККК, 2009. 110 с.

14. Міжнародний кримінальний суд. URL: https://www.amnesty.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/Mizhnarodnyj-kryminalnyj-sud_broshura-1.pdf

15. Червякова О.В., Ситник Р.В., Гончаренко М.М. Концепція ефективного контролю серед засобів відновлення національної безпеки України. *Право і безпека – Право и безопасность – Law and Safety*. 2021. № 2 (81). С. 42-49. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2021.2.05> URL: <http://pb.univd.edu.ua/index.php/PB/issue/view/27>

Интернет-ресурси:

1. Електронний курс на порталі навчальних електронних інформаційних комплексів «НЕІК» «Правове забезпечення управління персоналом в Збройних Силах України»: <https://neik.nlu.edu.ua>.

2. Електронний курс на порталі «Автоматизована система управління навчальним закладом»: питання, методичні рекомендації до вивчення

навчальної дисципліни, програма навчальної дисципліни, силабус з навчальної дисципліни «Правове забезпечення управління персоналом в Збройних Силах України» <https://acsnew.nlu.edu.ua>.

3. Відеотест з міжнародного гуманітарного права: розроблений для курсантів, військовослужбовців ЗС України з метою навчальної перевірки базових знань основних принципів міжнародного гуманітарного права, що застосовуються під час збройних конфліктів, встановлюють права і обов'язки суб'єктів міжнародного права щодо заборони чи обмеження використання певних засобів і методів ведення збройної боротьби, забезпечення захисту жертв конфлікту та визначення відповідальності за порушення цих норм https://edelivery.tmx-learning.com/RedCross/story_html5.html

4. [ICRC databases on international humanitarian law](#) (База даних договорів, звичаєвих норм МГП та національного законодавства з імплементації).

5. [ICRC: Sassoli, Bouvier, and Quintin, How does law protect in war?](#)

6. [ICRC Training centre](#) – Тренувальний електронний центр МКЧХ.

7. [Міжнародний кримінальний суд](#) .

8. Упсальська програма даних про конфлікти ([Uppsala Conflict Data Program](#)).